

Tarkoitus pyhittää keinot? Pelotteluvälitöksen vaikuttavuus

Asiantuntija Hanna Ollila, THL

Tupakka-, päihde- ja rahapelihaitat -yksikkö

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Mitä on ”pelotteluvalistus”?

”A persuasive communication that attempts to arouse fear in order to promote precautionary motivation and self-protective action”
(Rogers & Deckner 1975)

- Käytännössä pelotteluvalistuksessa näkyvin tai vahvin osa korostaa usein käyttäytymisen vakavia seurauksia, mutta sisältäen vähän tai ei lainkaan suostuttelevia elementtejä
 - Uhkaavaa terveystietoa tai pelon herättämistä

Ruiter RA, Kessels LT, Peters GJ, Kok G. Sixty years of fear appeal research: Current state of the evidence. *Int J Psychology* 2014;49(2):63-70.
Rogers, R. W., & Deckner, C. W. (1975). Effects of fear appeals and physiological arousal upon emotion, attitudes, and cigarette smoking. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 222–230.

Teoreettinen tausta

- Protection Motivation Theory, PMT (Rogers 1983)
 - Uhan arviointi
 - Uhan vakavuus
 - Henkilökohtainen alttius
 - Selviytymisen arviointi
 - Uhkaan vastaamisen tehokkuus
 - Oma pystyvyys
- Extended Parallel Process Model, EPPM (Witte ym. 2001)
 - Vaaran kontrollointi
 - Motivoi ottamaan käyttöön suojaavia ja riskejä vähentäviä toimia TAI torjumaan uhkaavan viestin

Ruiter RA, Kessels LT, Peters GJ, Kok G. Sixty years of fear appeal research: Current state of the evidence. *Int J Psychology* 2014;49(2):63-70.

Rogers, R. W. (1983). Cognitive and physiological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. In J. T. Cacioppo & R. E. Petty (Eds.), *Social psychophysiology: A sourcebook* (pp. 153–176). New York, NY: Guilford Press.

Witte, K., Meyer, G., & Martell, D. (2001). *Effective health risk messages: A step-by-step guide*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Vaikuttaako pelotteluvalistus?

- Viiden meta-analyysin perusteella pelotteluvalistus voi motivoida riskin vähenemiseen johtavaan käyttäytymisenmuutokseen, jos siihen sisältyy seuraavia osia
 - Pystyvyyden tunteen vahvistaminen
 - Käyttäytymisvasteen vahvistaminen
 - Oman alttiuden tiedostaminen

...mutta EI viestejä, jotka kertovat tunteisiin vetoavalla tavalla, että kyseessä on vakava uhka.

Ruiter RA, Kessels LT, Peters GJ, Kok G. Sixty years of fear appeal research: Current state of the evidence. Int J Psychology 2014;49(2):63-70.

- Peters ym. 2012: Uusi analyysi aiemmissa meta-analyyseissa käytetyistä tutkimuksista
 - Uhka vaikutti ainoastaan yhdessä vahvan pystyvyyden kanssa
 - Viitteellistä tukea uhan kielteisestä vaikutuksesta silloin, kun pystyvyys on alhainen
- 60 vuoden aikana vain kuusi korkealaatuista kokeellista tutkimusta, joissa oli mukana käyttäytymisenmuutoksen mittari

Ruiter RA, Kessels LT, Peters GJ, Kok G. Sixty years of fear appeal research: Current state of the evidence. *Int J Psychology* 2014;49(2):63-70.
Peters, G.-J. Y., Ruiter, R. A. C., & Kok, G. (2012). Threatening communication: a critical re-analysis and a revised meta-analytic test of fear appeal theory. *Health Psychology Review*, 7(Suppl.1), S8–S31

Figure 3. Percentage of smokers who said warning labels make them “a lot” more likely to quit smoking, by country

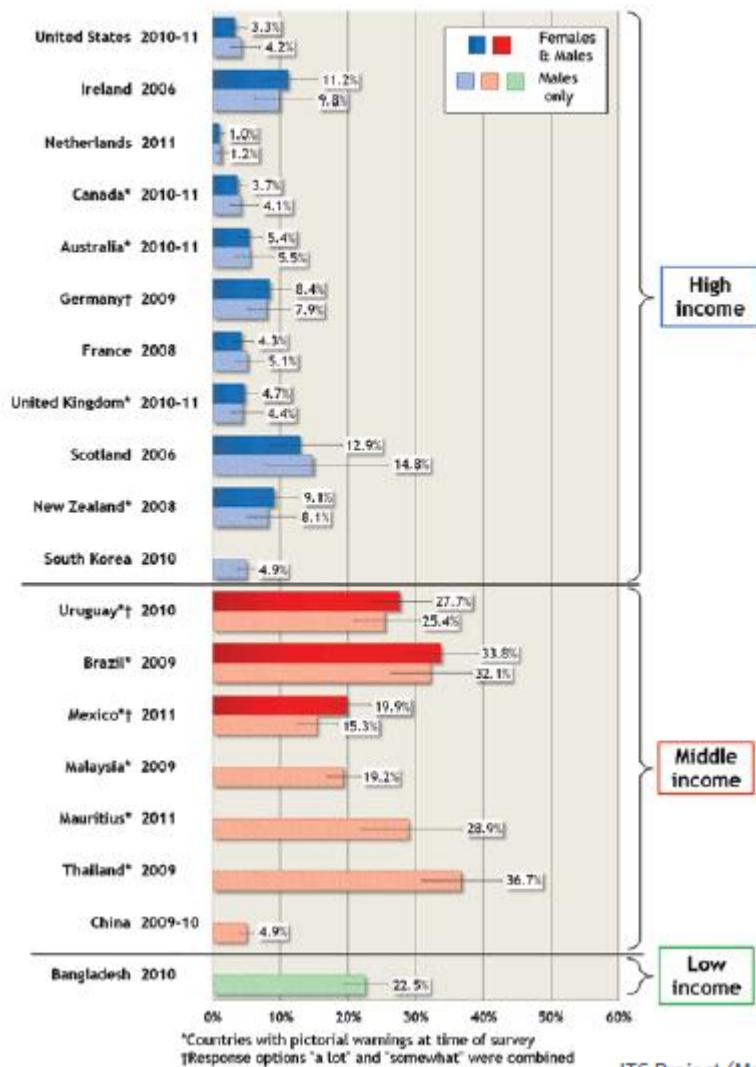
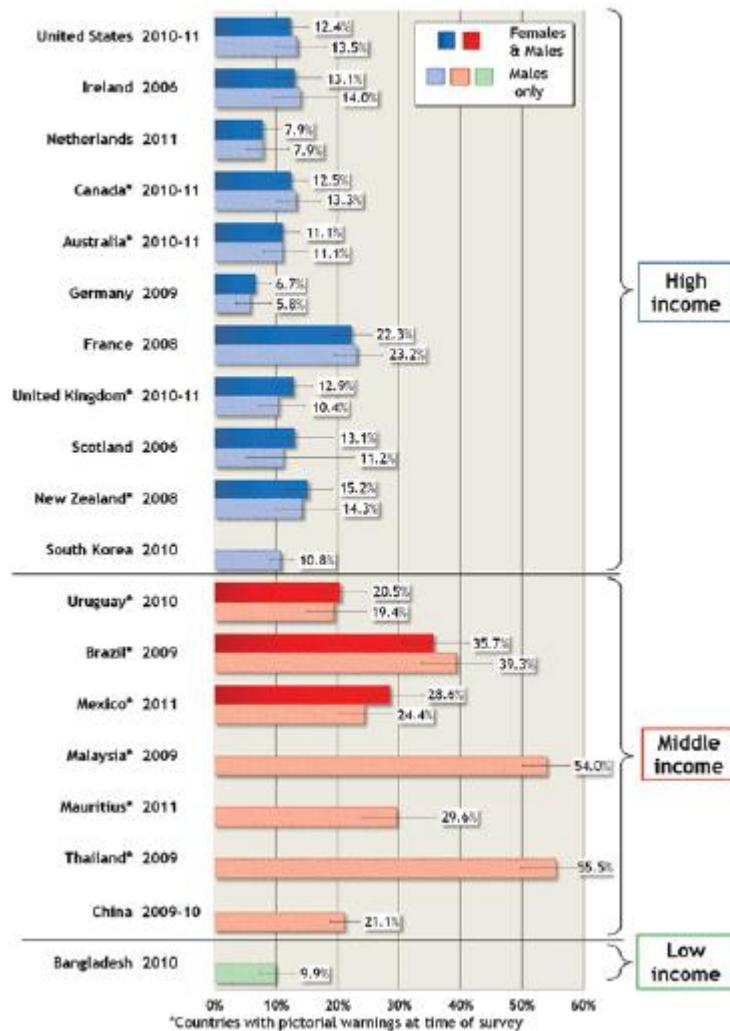

Figure 5. Percentage of smokers who gave up a cigarette at least once because of the warning labels, by country

ITC Project (March 2012). *Health Warnings on Tobacco Packages: ITC Cross-Country Comparison Report*. University of Waterloo, Waterloo, Ontario, Canada.

Eettisiä näkökulmia

- Pelotteluvalistuksen vaarana on haitan aiheuttaminen niille yksilöille, jotka eivät suostu interventioon mutta eivät voi välttyä siltä
 - Suurelle kohdejoukolle suunnatuissa kampanjoissa viestejä on vaikeaa kohdentaa niin, että haavoittuvat yksilöt tai ryhmät välttyisivät niiltä
 - Erytisen suurta eettistä pohdintaa tarvitaan silloin, kun haluttu kohderyhmä on haastava: lapset, raskaana olevat, heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat jne.

Mahdollisia haittoja

- Kohderyhmän leimaaminen (stigmatisointi):
 - Yksilöiden omanarvontunto, henkilökohtainen kokemus yhteisön arvostuksesta
 - Ei-toivotulla tavalla käyttäytyvien sulkeminen yhteisön ulkopuolelle
- Yksilön valinnanvapauden ja autonomian sivuuttaminen
 - Uhkaavat viestit tunkeutuvat yksilöiden normaalielämään ilman, että interventioon on suostunut, eikä interventiosta voi vetäytyä tai ilmaista tyytymättömyyttään pelottelukeinojen käyttöön
 - Tunteisiin vetoamalla voidaan tukahduttaa tai ohittaa yksilön rationaalinen päätöksenteko

Ennakkoarviointi on välttämätön

- Vähintään aiempien vastaavia komponentteja sisältävien kampanjoiden herättämien reaktioiden, keskustelun ja mahdollisten virallisten valitusten käyminen läpi
- Materiaalien ja kampanjaviestien pilotointi kohderyhmän jäsenten kanssa, jotta mahdolliset haitat pystytään tunnistamaan
- Käynnissä olevan kampanjan monitorointi ja vaikutusten sekä reaktioiden dokumentointi

Kohde	Toimet
Tehokkuus	Osoita selkeästi, mistä elementeistä tehokkuus syntyy
	Osoita selkeä teoreettinen perustelu sille, miksi pelottelu on tarpeen interventiossa
	Kohdenna ryhmiin, joille pelottelu on todennäköisimmin tehokasta (*Huom! Leimaamisen suuri vaara)
	Sisällytä interventioon osia, jotka parantavat pelotteiden tehoa, kuten pystyvyyden tunteen vahvistamista
Kohtuullisuus	Tutki reaktioita aikaisempiin vastaaviin interventioihin
	Pilotoi materiaalit, jotka voivat aiheuttaa ahdistusta ja tarkkaile merkkejä haitoista testiyleisössä
	Punnitse oletettuja hyötyjä todennäköisiä moraalisia haittoja vastaan
Välttämättömyys	Varmista, että yhtä tehokkaat mutta vähemmän mahdollisia haittoja ja eettisiä ongelmia omaavat vaihtoehdot käydään läpi
Pienimmän intervention periaate	Käy suunnitteluvaiheessa läpi, miten intervention moraaliset haitat voidaan minimoida
Yhteiskuntavastuu	Varmista, että yleisen mielipiteen vahvuus ja pysyvyys huomioidaan intervention suunnittelussa ja toimeenpanossa
	Varmista, että yhteisön arvot ja moraalistandardit huomioidaan

Brown SL & Whiting D. The ethics of distress: Toward a framework for determining the ethical acceptability of distressing health promotion advertising. Int J Psychology 2014;49(2):89-97.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Miksi pelotteluvalistus houkuttaa?

- Interventioiden kehittämisen parissa eniten työskentelevät todennäköisimmin sitä mieltä, että uhkaavaa terveystiedotusta tulisi välttää
 - Ei kuitenkaan tunneta taustalla olevia prosesseja
 - Muiden komponenttien lisääminen pelotteiden oheen nähtiin käänteisiltä vaikutuksilta suojaavana, ei tehoa lisäävänä
- Kauempana varsinaisesta kehitystyöstä olevat usein pelotteiden kannalla

Peters GJ, Ruiter RA, Kok G. Threatening communication: A qualitative study of fear appeal effectiveness beliefs among intervention developers, policymakers, politicians, scientists, and advertising professionals. *Int J Psychology* 2014;49(2):71-79.

- Syitä, joita pelotteiden käyttöön löydetään
 - Huomion herättäminen
 - Toive itsereflektoinnin käynnistymisestä vastakkainasettelun kautta
 - Olettamus, että kohderyhmä pitää uhkaavasta terveystiedosta ja reagoi voimistuneeseen riskikäsitteeseen muuttamalla käyttäytymistään
 - Ei tietoa muista vaihtoehdoista
 - Ohjaajat tai rahoittajat suosivat pelotteiden käyttöä

Peters GJ, Ruiter RA, Kok G. Threatening communication: A qualitative study of fear appeal effectiveness beliefs among intervention developers, policymakers, politicians, scientists, and advertising professionals. *Int J Psychology* 2014;49(2):71-79.

Mitä tilalle?

- Huomioi keinon valinnassa seuraavat käyttäytymisenmuutoksen välttämättömät edellytykset:
 - vahva aikomus (intentio) uuden tavan omaksumiseen tai vanhasta luopumiseen,
 - tarpeelliset taidot uuden tavan toteuttamiseen tai vanhasta luopumiseen,
 - käsitys siitä, ettei uudelle tavalle ole ympäristössä ylitsepääsemättömiä rajoittavia tekijöitä

Conner M. Cognitive Determinants of Health Behavior. Teoksessa: Steptoe A (toim.). Handbook of Behavioral Medicine. Methods and Applications. Springer, New York, 2010
Kok G, Bartholomew LK, Parcel GS, Gottlieb NH, Fernández ME. Finding theory- and evidence-based alternatives to fear appeals: Intervention Mapping. Int J Psychology 2014;49(2):98-107.

- Vahva aikomus puolestaan muodostuu todennäköisesti, kun
 - yksilö näkee käyttäytymisen hyödyt suurempina kuin sen haitat (tulosodotukset),
 - yksilö näkee sosiaalisen (normatiivisen) paineen käyttäytymiseen olevan suurempi kuin sen tekemättä jättämiseen,
 - yksilö uskoo, että uudenlainen käyttäytyminen sopii yhteen hänen minäkuvansa kanssa,
 - yksilö odottaa käyttäytymisen muutosta seuraavan emotionaalisen reaktion olevan ennemmin positiivinen kuin negatiivinen,
 - **yksilöllä on voimakas pystyvyyden tunne eli luottamus omaiin kykyihinsä muutoksen toteuttamisessa**

➤ Vahvista näitä odotuksia, uskomuksia ja tunteita

Conner M. Cognitive Determinants of Health Behavior. Teoksessa: Steptoe A (toim.). Handbook of Behavioral Medicine. Methods and Applications. Springer, New York, 2010

Kok G, Bartholomew LK, Parcel GS, Gottlieb NH, Fernández ME. Finding theory- and evidence-based alternatives to fear appeals: Intervention Mapping. Int J Psychology 2014;49(2):98-107.

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

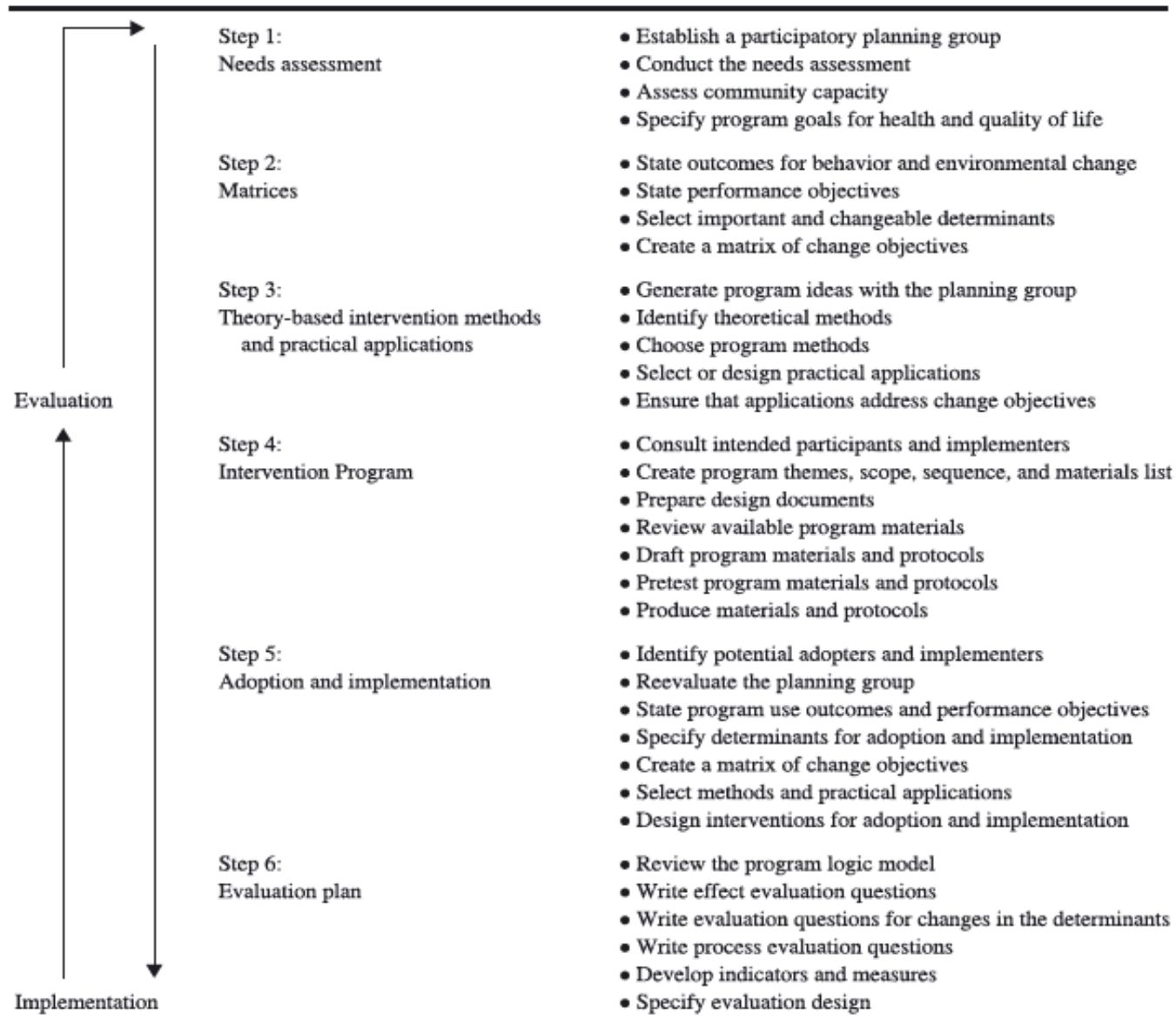
- Mm. Intervention Mapping -viitekehys auttaa vaihtoehtojen löytämisessä ja teoreettisesti perustellun intervention suunnittelussa ja arvioinnissa
- Interventiokehityksen vaiheet:
 1. Mikä on ongelma? Mitkä sen syyt ovat? Keneen riski kohdistuu? Mitkä ovat muutoksen resurssit?
 2. Mitä interventiokehittäjän tarvitsee muuttaa ja miksi?
 3. Miten nämä muutokset saavutetaan teoriaan ja tutkimusnäyttöön perustuvien menetelmin?
 4. Miten menetelmät voi toteuttaa siten, että se on järkevää ja ne myös toimeenpannaan?
 5. Miten voidaan edistää kestäväää toimeenpanoa?
 6. Toimiko interventio niin kuin suunniteltiin?

Kok G, Bartholomew LK, Parcel GS, Gottlieb NH, Fernández ME. Finding theory- and evidence-based alternatives to fear appeals: Intervention Mapping. Int J Psychology 2014;49(2):98-107. Kts. myös <http://www.interventionmapping.com>

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Intervention Mapping steps and tasks (Bartholomew et al., 2011)

Kok G, Bartholomew LK, Parcel GS, Gottlieb NH, Fernández ME. Finding theory- and evidence-based alternatives to fear appeals: Intervention Mapping. *Int J Psychology* 2014;49(2):98-107. Kts. myös <http://www.interventionmapping.com>

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Lopuksi

- Pelotteluvalistukselle löytyy lähes aina teoreettisen perustan tai tutkimusnäytön omaava, eettisesti kestävä vaihtoehto
- Pelotteluvalistusta käytettäessä sisältö on suunniteltava äärimmäisen huolella
 - Integroiti paitsi yleinen toimintaohje, myös pystyvyyden tunteeseen kohdistuvia viestejä – auta kohdetta kääntämään interventtiosta syntyvä huoli konkreettiseksi itseä suojaavaksi toiminnaksi
- Eettinen ennakoarviointi ja pilotointi välttämättömiä
- Mainospalkinnot ja suuret katsojamäärät tms. eivät kerro kampanjan vaikuttavuudesta
 - Vastuu on tilaajalla: mainostoimistot ovat rutinoituneita huomion herättämiseen

Kiitos!

- Yhteystiedot:
hanna.ollila@thl.fi
- Suositeltavaa luettavaa:
 - International Journal Of Psychology
2014:49(2) teemaosio:
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ijop.2014.49.issue-2/issuetoc>